

گزارش به مناسبت روز جهانی عصای سفید؛

از تصورات غلط نسبت به نابینایی تا تحصیلات عالی اما بیکاری نابینایان

نابینایان کشور از توانایی‌ها و تحصیلات عالی‌ای برخوردارند و توانسته‌اند در زمینه تحصیل در دانشگاه‌ها سهم بسیار زیادی را به خود اختصاص دهند به طوری که طبق آمارها بیش از ۴۰ درصد دانشجویان معلول کشور، نابینا هستند، اما به نظر این قشر در زمینه اشتغال با مشکلات جدی دست و پنجه نرم می‌کند، به طوری که به گفته فعالان حقوق نابینایان «نرخ بیکاری در این قشر نسبت به جامعه عادی چهار برابر است».

به گزارش سایت خبری پرسون، طبق آمار آژانس بین‌المللی پیشگیری از نابینایی، ۲۵۳ میلیون نفر در جهان نابینا یا کم بینا هستند که از این تعداد، ۳۶ میلیون نفر نابینا بوده و ۲۱۷ میلیون نفر مبتلا به کم بینایی متوسط یا شدید هستند. همچنین براساس اعلام سازمان بهزیستی کشور نیز ۱۸۹ هزار نابینا در کشور وجود دارد.

در همین راستا ۲۳ مهر برابر با ۱۵ اکتبر هر سال به عنوان روز جهانی «عصای سفید» نامگذاری شده است؛ روزی که فرصتی را فراهم می‌آورد تا چالش‌ها، خواسته‌ها و انتقادات جامعه نابینایان و کم‌بینایان هر جامعه‌ای بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

هرچند که نابینایان و کم‌بینایان هم بخشی از جامعه هستند اما این قشر از جامعه با مشکلات جدی مواجه هستند که به نظر برخی از این مشکلات ناشی از تصورات غلط جامعه نسبت به آنها و برخی دیگر نیز به دلیل نبود امکانات مناسب برای آنهاست و آنچه امروز به بهانه روز جهانی عصای سفید از زبان فعالان حقوق نابینایان می‌شنویم نشان می‌دهد که آنها علی‌رغم پیشرفت تکنولوژی و ورود امکانات و تجهیزات جدید، هنوز مشکلات قدیمی‌شان برطرف نشده است.

در همین راستا سهیل معینی- مدیرعامل شبکه تشکلهای نابینایان و کم‌بینایان کشور در گفت‌وگو با ایسنا، با بیان اینکه در حال حاضر حدود ۱۸۵ هزار نابینا و کم‌بینا در کشور شناسایی و در سازمان بهزیستی کشور دارای پرونده هستند، درباره آمار جهانی تعداد نابینایان و کم‌بینایان گفت: در آمار جهانی تعداد افرادی که دچار محدودیت‌ها و آسیب‌های بینایی هستند نسبت به نابینایان نسبت سه به یک دارند؛ به عبارتی دیگر جمعیت نابینایان یک سوم افرادی است که دچار محدودیت‌های بینایی هستند.

وی با بیان اینکه براساس برآورد سازمان بهداشت جهانی و اطلاعات حاشیه‌ای، برخی از افرادی که دچار کم‌بینایی هستند در مجموع آمار جامعه نابینایان و کم‌بینایان محسوب نمی‌شوند، ادامه داد: بسیاری از افراد نمی‌دانند که کم‌بینا هستند و ضعف بینایی خود را ضعفی عادی و طبیعی تلقی می‌کنند، در حالی که این نوع از افراد حتی به کمک وسایل کمک توانبخشی نیز نمی‌توانند بینایی خود را اصلاح کنند، همچنین افرادی هم هستند که نابینا بوده و در مناطق محروم کشور سکونت دارند و به دلایلی فاقد پرونده هستند.

بیشترین مشکل اشتغال را «جامعه نابینایان» دارند

معینی در ادامه ضمن تشریح مشکلات نابینایان و کم‌بینایان ایران اظهار کرد: در دنیا، نابینایان جزء گروه‌هایی از افراد تلقی می‌شوند که بیشترین مشکل در زمینه اشتغال را دارند، اما به طور کلی مشکل نابینایان در زمینه اشتغال در دو بعد درونی و بیرونی قابل تعریف است؛ اگر بخواهیم مشکل اشتغال نابینایان را از بعد بیرونی بررسی کنیم، می‌بینیم که جامعه نسبت به تاثیر نابینایی بر توانمندی فرد بر انجام کار و مشاغل، تصور حاد و شدیدی دارد.

از تصورات غلط نسبت به معلولیت نابینایی تا مشکلات آنها در زمینه اشتغال

مدیرعامل شبکه تشکلهای نابینایان و کم‌بینایان کشور افزود: به بیانی دیگر از دیدگاه جامعه بینا، نابینایی جز شدیدترین و محدودکننده‌ترین معلولیت‌ها تلقی می‌شود؛ حال آنکه این دیدگاه بیش از اینکه بر پایه مشاهده و اطلاعات عینی باشد، بر پایه تعصبات القایی در ناخودآگاه افراد از طریق

فرهنگ و اعتقادات شکل گرفته است و چون این باور از کودکی در ذهن افراد شکل گرفته زمانی که افراد می‌خواهند برای جذب نیرو در سازمانی تصمیم‌گیری کنند به این تصورات خود توجه می‌کنند، لذا این دیدگاه در سطح کلان و سیاستگذاری‌ها نیز تسری یافته و یکی از بزرگترین مشکلی که اشتغال نابینایان را سخت می‌کند تصورات غلط نسبت به نابینایان است.

وی عدم سیاست‌گذاری در جهت حمایت‌های شغلی از نابینایان را از مشکل نابینایان در زمینه اشتغال از بعد درونی عنوان کرد و گفت: نوعی پارادوکس در زمینه اشتغال نابینایان وجود دارد؛ زیرا آنها در شرایطی با مشکل اشتغال در جامعه روبه‌رو هستند که تحصیل کرده‌ترین قشر را تشکیل می‌دهند.

سهم ۴۰ درصدی دانشجویان نابینا در دانشگاه

بنابر اظهارات مدیرعامل شبکه تشکلهای نابینایان و کم‌بینایان کشور، در حال حاضر بیش از ۴۰ درصد دانشجویان معلول کشور نابینا هستند و سهم نابینایان در زمینه تحصیل در دانشگاه‌ها و فارغ‌التحصیلان بسیار بالاست، در نتیجه زمانی که از مشکلات اشتغال نابینایان صحبت می‌شود باید توجه کرد که بسیاری از نابینایانی هم که شاغل‌اند شغلی متناسب با تحصیلات و تخصص خود ندارند و صرفاً شاغل هستند.

وی تصریح کرد: اینکه کارهای حاشیه‌ای به جامعه نابینایان واگذار می‌شود ناشی از دیدگاه جامعه مبنی بر اینکه «نابینایان نمی‌توانند کارهای پیچیده فنی انجام دهند» است؛ البته طی ۱۵ سال اخیر تعداد زیادی از نابینایان به عنوان وکیل، مشاور و کارشناس ارشد در جامعه فعالیت می‌کنند و تصور جامعه نسبت به نابینایان طی سال‌های اخیر در حال تغییر است ولی هنوز تا نقطه مطلوب فاصله وجود دارد.

معینی با اشاره به «قانون حمایت از حقوق معلولان» گفت: بزرگترین گامی که از سال ۸۳ در قانون حمایت از حقوق معلولان برداشته شد این بود که سهمیه سه درصد استخدامی در بخش‌های دولتی برای معلولان تضمین شد؛ اما همچنان در زمینه اجرای این بند قانونی مشکلاتی وجود دارد؛ به طور مثال چند سال آموزش و پرورش در جذب نابینایان برای پست‌های آموزشی مدارس عادی مقاومت بالایی داشت، البته آموزش و پرورش در پست‌های آموزشی مدارس استثنایی افراد نابینا را جذب می‌کند اما مشکل این است که هر معلول تحصیل کرده می‌تواند تنها دبیر و معلم مدارس استثنایی باشد و به دانش‌آموزان معلول تدریس کند؛ سوال این است که چرا نابینایی که دارای فوق لیسانس ادبیات است نمی‌تواند به افراد عادی تدریس کند؟ اکنون به چه دلیل باید محدودیت ایجاد شود؟ این موضوع ناشی از تصورات غلط درباره توانمندی نابینایان است.

لزوم راه‌اندازی سیستم‌های حمایتی شغلی از معلولان

مدیرعامل شبکه تشکلهای نابینایان و کم‌بینایان کشور با بیان اینکه فارغ از موضوع سلیقه و ضوابط خود تصویب شده برای استخدام نابینایان در دستگاه‌های اجرایی، مشکل دیگر نابینایان در زمینه اشتغال، فقدان سیستم حمایت شغلی است، خاطرنشان کرد: سیستم‌های حمایتی شغلی می‌توانند در زمینه بازاریابی کار معلولان فعالیت و از معلولان تا زمان تثبیت شغلی حمایت کنند. کشورهایی که توانسته‌اند در اشتغال معلولان و نابینایان موفق عمل کنند سیستم‌های حمایت‌های شغلی بسیار موثری داشته‌اند. ما از سازمان بهزیستی انتظار داریم تا سیستم حمایت شغلی فعال داشته باشد، علی‌رغم اینکه گفته می‌شود از معلولان حمایت‌های شغلی انجام می‌شود، اما در حقیقت این حمایت‌ها وجود ندارد و این حمایت‌ها تنها در زمینه‌های وام‌های خود اشتغالی و پرداخت حق بیمه کارفرمایی است.

وی در پاسخ به این سوال که از نظر آماری چند درصد جامعه نابینایان بیکار هستند؟ بیان کرد: یکی از مشکلات جامعه معلولان فقدان آمار دقیق است؛ باید از وضعیت مشکلات معلولان آمار دقیقی وجود داشته باشد و لازم است سازمان بهزیستی و اداره کار کشور سیستمی راه‌اندازی کند تا مشکلات در این زمینه برطرف شود.

مشکلات دانشجویان نابینا در دسترسی به منابع آموزشی

وزارت علوم اقدامات لازم را انجام نداده است

معینی در ادامه این گفت‌وگو نسبت به وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان نابینا در کشور انتقاد و بیان کرد: هرچند که نابینایان از تحصیل کرده‌ترین گروه معلولان کشور محسوب می‌شوند و بیشترین تعداد دانشجویان معلول در سطح کشور را نابینایان تشکیل می‌دهند، اما

سیستم‌های آموزش عالی علی‌رغم تکالیف قانونی، آنطور که باید و شاید وظایف خود را انجام نمی‌دهند؛ به طور مثال منابع آموزشی مورد نیاز دانشجویان نابینا باید به صورت کتاب‌های گویا، بریل و یا فایل الکترونیکی در دسترس قرار گیرد و وزارت علوم در این زمینه اقدامات لازم را انجام نداده است. البته با فشارها و پیگیری‌هایی که نابینایان در چند سال اخیر داشتند، مرکزی در دانشگاه تهران شکل گرفت تا کتب دانشجویی را به صورت فایل‌های صوتی ارائه کند که متأسفانه از این مرکز حمایت نشد.

میزان خدمات مدارس برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا تناسبی با تعداد این دسته دانش‌آموز ندارد

معینی همچنین به دانش‌آموزان نابینا و مشکلات آنها در مدارس اشاره کرد و افزود: روند کلی آموزش به دانش‌آموزان نابینا در دنیا، روند آموزش فراگیر و تلفیقی است، به طوری که روز به روز بر تعداد دانش‌آموزان نابینا در مدارس عادی افزوده و تعداد مدارس استثنایی در جامعه نابینایان در حال کاهش و محدود به دانش‌آموزانی است که دچار معلولیت‌های چندگانه هستند.

وی ادامه داد: درحالی که هم اکنون بخشی قابل توجهی از نابینایان در کنار دانش‌آموزان بینا مشغول به تحصیل هستند، اما پشتیبانی لازم از این دانش‌آموزان صورت نمی‌گیرد. سازمان آموزش و پرورش مکلف است زمانی که دانش‌آموزان نابینا در مدارس عادی تحصیل می‌کنند امکانات آموزشی لازم همچون کتب بریل و معلمان رابط را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد، این درحالیست که در حال حاضر تعداد معلمان رابط در مدارس بسیار کم است.

دبیرکل شبکه تشکل‌های نابینایان کشور با بیان اینکه میزان خدمات مدارس برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا تناسبی با تعداد دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا در کشور ندارد، عنوان کرد: اینکه دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا در مدارس عادی تحصیل می‌کنند بسیار موضوع خوبی است زیرا آنها از همان دوران نوجوانی با افراد بینا ارتباط برقرار می‌کنند، اما باید از دانش‌آموزان نابینا نیز پشتیبانی تحصیلی صورت گیرد.

مدیرعامل شبکه تشکل‌های نابینایان و کم‌بینایان کشور در ادامه به مشکلات نابینان و کم‌بینایان در زمینه بهره‌گیری از خدمات توانبخشی اشاره کرد و با انتقاد از اینکه خدمات توانبخشی که در جامعه به نابینایان و کم‌بینایان ارائه می‌شود مطلوب نیست، گفت: در گذشته مراکز خدمات توانبخشی به دستور سازمان بهزیستی راه اندازی شدند اما این مراکز در یک دهه اخیر تعطیل شدند و بسیاری از این خدمات تحت عنوان برون‌سپاری و خصوصی‌سازی به بخش خصوصی واگذار شد، این درحالیست که بسیاری از این انجمن‌های نابینایی عملاً توان ارائه خدمات تخصصی به جامعه نابینایان را ندارند.

بنابر اظهارات معینی در حال حاضر بیشترین تعداد مراکز خدمات توانبخشی تخصصی برای نابینایان تحت عنوان «خانه و کودک نابینا» در کشور فعالیت و خدماتی شامل آموزش خط بریل، تحرک و جهت‌یابی و مهارت‌های زندگی را به کودکان نابینا ارائه می‌کنند و برخی از این مراکز نیز خدمات را به طور جامع به کودکان نابینا ارائه نمی‌کنند.

وی اظهار کرد: واقعیت این است که میزان ارائه خدمات به جامعه بزرگسالان نابینا به شدت افت کرده است؛ در حال حاضر اگر یک نابینای بزرگسال ساکن در شهرستان نیازمند خدمات تخصصی مانند تحرک و جهت‌یابی و خدمات کامپیوتری و مهارت‌های زندگی باشد باید چه کار کند؟

چرا نابینایان نمی‌توانند نماینده مجلس شوند؟

این درحالیست که علی‌همت محمودنژاد- مدیرعامل انجمن دفاع از حقوق معلولان ایران نیز نسبت به نبود امکانات و تجهیزات کافی برای جامعه نابینایان در کشور انتقاد می‌کند و معتقد است که باید تجهیزات و وسایل مورد نیاز جامعه نابینایان در کشور فراهم شود تا این افراد نیز بتوانند به طور کامل از حقوق شهروندی خود بهره‌مند شوند.

وی با اشاره به اینکه در ایران حدود ۲۲۰ هزار نابینا و کم‌بینا در کشور زندگی می‌کنند که از خدمات سازمان بهزیستی بهره‌مند هستند، به عنوان یکی از فعالان حقوق معلولان سخنان خود را با طرح این پرسش که چرا نابینایان در انتخابات مجلس از حق انتخاب کردن برخوردارند اما از حق انتخاب شدن

برخوردار نیستند؟ ادامه داد و گفت: در شرایط عمومی انتخابات مجلس اینطور نوشته شده است که کاندیداها باید دارای صحت بینایی و شنوایی باشند. اما چرا در کشور ما نابینایان نمی‌توانند برای نمایندگی مجلس کاندید شوند؟ به نظر اگر امکانات در کشور کم است که تصور می‌شود به دلیل نبود امکانات اصل وکالت نابینا یا ناشنوا زیر سوال می‌رود، مسئولان باید به جای اینکه آنها را از حقوق شهروندی خود منع کنند، باید امکانات را برای آنها فراهم کنند.

محمودنژاد افزود: در حال حاضر به دلیل محدودیت امکانات در جامعه، نابینایان نمی‌توانند به طور کامل برخی از کارهای کامپیوتری را انجام دهند و باید از فرد دیگری برای انجام کارهای کامپیوتری کمک بگیرند، به همین دلیل قانون‌گذار می‌گوید که وکیل بودن قابل انتقال نیست، پس نابینایان را از کاندید شدن در مجلس منع می‌کنند؛ لذا لازم است امکانات و تجهیزات برای معلولان به گونه‌ای پیشرفت کند تا بتوانیم نابینایان را در سمت‌های نمایندگی مجلس ببینیم.

مدیرعامل انجمن دفاع از حقوق معلولان ایران ادامه داد: متأسفانه مشکلات و دغدغه‌های کنونی جامعه نابینایان، همان دغدغه‌ها و مشکلات گذشته است که وجود مشکلات قدیمی ناشی از آن است که از یک سو مسائل مربوط به آنها بسیار کند، خزانده و ناملموس پیش می‌رود و از سوی دیگر جامعه تلقینات منفی و ترحم آمیزی نسبت به نابینایان دارد.

وی با تأکید بر اینکه نابینایان از توانمندی بالایی برخوردارند و جامعه باید توانمندی‌های آنها را بشناسد و باور کند، گفت: هم اکنون نرخ بیکاری جامعه نابینایان نسبت به جامعه عادی چهار برابر است و در عین حال که نرخ بیکاری میان این افراد بالاست، نابینایانی هم که در جامعه دارای شغل هستند عموماً شغلشان متناسب با رشته تحصیلی آنها نیست. البته باز هم متناسب نبودن شغل با رشته تحصیلی آنها ناشی از نبود امکانات مناسب و پیشرفته در کشور است.

محمودنژاد در ادامه از سازمان بهزیستی خواست تا این سازمان از بخش‌هایی که حقوق معلولان را تضییع می‌کنند، شکایت کند. چراکه به گفته این فعال حقوق معلولان به طور مثال وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است تا همانطور که کتب نوشتاری را در اختیار جامعه نابینایان قرار دهد به همان نسبت نیز کتب صوتی و بریل را در اختیار جامعه نابینایان قرار دهد.

وی در بخش دیگری از این گفت‌وگو به مشکلات نابینایان در دوران کرونا اشاره کرد و گفت: باتوجه به اینکه نابینایان از حس لامسه بیشتر برای کارهای خود استفاده می‌کنند، باید توجه کنیم که در دوران شیوع کرونا خطر ابتلای نابینایان به ویروس کرونا بسیار بالاست، این درحالیست که هیچ گونه بسته حمایتی از سوی دولت برای حفاظت از نابینایان در برابر کرونا تخصیص نیافته است.

علاوه بر مسائل مطرح شده در زمینه مشکلات نابینایان، سید مهدی مسلمی جورجاده- مدیرعامل جامعه نابینایان و کم‌بینایان استان مازندران نیز از دغدغه‌های اصلی جامعه نابینایان را نامناسب بودن وضعیت معابر و نامناسب بودن و تخصیص نیافتن پلاک‌های ویژه معلولان به نابینایان عنوان می‌کند و به ایسنا می‌گوید: علی‌رغم اینکه روز به روز تکنولوژی تغییر و پیشرفت می‌کند، اما متأسفانه معلولان در کشور دچار مشکلات بدیهی هستند و آنطور که باید و شاید شهرداران و بخشداران نتوانسته‌اند در بحث مناسب‌سازی معابر به وظایف خود عمل کنند.

وی افزود: بارها به شهرداری پیشنهاد شده هنگامی که قرار است بخشی از خیابانی را کنده‌کاری کنند، این موضوع را بهزیستی آن استان اعلام و بهزیستی نیز آن را به جامعه هدف خود اعلام کند؛ اما این اقدام صورت نمی‌گیرد و همین موضوع باعث شده نابینایانی که در حال گذر از خیابانی بوده‌اند با این کنده‌کاری‌ها مواجه شوند و مشکلاتی برایشان پیش بیاید که این نشان از عدم اطلاع‌رسانی شهرداری است.

چرا ۴۰ درصد نابینایان بیکارند؟

مسلمی جورجاده، مدیرعامل جامعه نابینایان و کم‌بینایان استان مازندران همچنین نسبت به وضعیت اشتغال نابینایان و کم‌بینایان انتقاد دارد و با طرح این پرسش که چرا باید ۴۰ درصد نابینایان کشور بیکار باشند صحبت‌های خود را این طور ادامه می‌دهد: براساس «قانون حمایت از حقوق معلولان» جامعه معلولان دارای سهمیه سه درصدی استخدامی در بخش‌های دولتی هستند؛ این درحالیست که برخی از نابینایان علی‌رغم اینکه در

آزمون استخدامی شرکت و قبول می‌شوند، اما در زمان مصاحبه کارفرما به آنها می‌گوید که به دلیل نابینایی نمی‌توانید استخدام شوید؛ لذا ما خواستار این هستیم که مشکلات اشتغال جامعه نابینایان توسط مسئولان بررسی و به آن رسیدگی شود.

خواسته نابینایان؛ اجرای کامل قانون حمایت از حقوق معلولان

مدیرعامل جامعه نابینایان و کم‌بینایان استان مازندران می‌افزاید: اگر قانون جامع حمایت از حقوق معلولان به طور کامل اجرا شود مشکلات معلولان به حداقل کاهش می‌یابد. بهزیستی سالیانه نیازمند ۳۲ هزار میلیارد تومان بودجه است و اکنون زمان بودجه‌ریزی مجلس است، اگر مجلس شورای اسلامی بودجه بهزیستی را تامین کند، سازمان بهزیستی می‌تواند مشکلات معلولان را برطرف کند، لذا جامعه نابینایان خواستار این هستند که قانون جامعه حمایت از حقوق معلولان به طور کامل اجرا شود.

مدیرعامل جامعه نابینایان و کم‌بینایان استان مازندران در بخش دیگری از این گفت‌وگو نیز درباره پلاک‌های ویژه معلولان می‌گوید: پلاک ویژه معلولان براساس نوع و شدت معلولیت برای افراد دارای معلولیت داده می‌شود اما این پلاک به افرادی که دارای معلولیت بینایی هستند داده نمی‌شود، حال سوالی که مطرح می‌شود این است که چرا نابینایان باید از دریافت پلاک ویژه معلولان محروم باشند؟ مگر نابینایان در این جامعه زندگی نمی‌کنند؟

وی با اشاره به اینکه عدم دریافت ویژه پلاک معلولان برای نابینایان و کم‌بینایان موجب عدم دریافت بنزین ویژه معلولان برای نابینایان و کم‌بینایان شده است، از پلیس راهور ناجا درخواست کرد که این بخشنامه را اصلاح کند تا نابینایان نیز بتوانند پلاک ویژه معلولان را دریافت کنند.

منبع: ایسنا